

Олександр НАМОЗОВ. Костопіль. Місто над Замчиськом. Біля витоків

Пізною осінню 1783 року до невеличкого поселення Остальчики, розташованого в мальовничому куточку Волинського Полісся, прибув поважний гість: один із колишніх міністрів польського королівського двору, землевласник, шляхтич, Леонард Ворцель.

Пан Леонард добре знав цю місцину: величні соснові та дубові ліси, березові гаї, криштально чисті річки та озера. Неподалік, на Степанщині, він мав у своїй власності 80 сіл та чисельну кількість землі. 14 листопада 1783 року польський король Станіслав Август Понятовський за добру службу подарував йому чергове поселення – Великі і Малі Остальці (Остальчики), за що колишній міністр був йому безмежно вдячний. Саме тут, на березі Замчиська, він вирішив заснувати велике поселення, щоб згодом з прибутком використовувати багаті сировинні ресурси краю.

Історична довідка:

Енциклопедичний словник (Санкт-Петербург, 1892 р., том 7) Ворцель-польсько-російський дворянський рід, герб-дуб, нині російський підданий. Його основоположник Андрій

місяць, та доволі швидко почав працювати щотижня. Саме тоді до Костополя стали прибувати нові поселенці, переважно євреї-торговці та підприємці.

Історична довідка

У польській енциклопедії 1864 року (Варшава, ст.688) згадується: «Леонард Ворцель - один з міністрів королівського двору, привіз сюди кріпаків... Він побудував кілька трактирів, привіз туди євреїв і назвав містечко ім'ям своєї дочки ...» (Констанції)

Існують й інші версії походження назви міста. Остальники в ті часи ще називали кістяним полем. З тієї причини, що на полях, що оброблялися місцевими селянами, часто траплявся білий кремій, який дуже нагадував людські кістки.

За іншим переказом, в 1618 році в цій місцевості сталася кровопролитна битва між жителями Полісся і татарськими ордами під керівництвом хана Давлет-Грея.

Після неї навіть не було кому ховати і оплакувати загиблих. При обробці полів дерев'яна соха діставала із землі велику кількість кісток.

Історична довідка:

Енциклопедичний словник (Санкт-Петербург, 1892 р., том 7) Ворцель-польсько-російський дворянський рід, герб-дуб, нині російський підданий. Його основоположник Андрій Ворцель, німецький єврей, поселився в кінці XVII сторіччя в Польщі, хрестився і отримав дворянський титул. Правнук його, Станіслав-Григорій, був камергером польського двору... Рід Ворцелів вписаний до третьої частини родовідної книги Волинської губернії.

Леонард Ворцель мав великий досвід, як з невеличких хуторських поселень зробити процвітаючі містечка, тому разом з його свитою до Остальців прибули майстрові люди та євреї-торгівці. Першою спорудою, зведеною за наказом нового власника на березі Замчиська, був трактир.

Наступними будівлями у самому серці нового поселення стали гостиний двір та ще один трактир. Сам Ворцель, який переважний час знаходився у Степані та Варшаві, доручив керувати розбудовою майбутнього містечка, займатися торгівлею та організацією ярмарку, на який 1792 року отримав ліцензію від короля Августа, першим євреям-поселенцям, зокрема Еарашу Ейдельштейну. Місцевим мешканцям доручали виключно важку роботу, переважно пов'язану із заготівлею та доставкою будівельних матеріалів.

З відкриттям ярмарку до поселення потяглись мешканці навколишніх сіл, які торгували худобою, птицею, кустарними виробами. Вдалий торг незмінно закінчувався в одному з новозбудованих трактирів.

Спочатку ярмарок працював п'ять разів на рік, згодом раз у

ордами під керівництвом хана Давлет-Грея.

Після неї навіть не було кому ховати і оплакувати загиблих. При обробітку полів дерев'яна соха діставала із землі велику кількість кісток загиблих. Від того і назва Костопіль - кістки і попіл.

За шість років після офіційного відкриття ярмарку в Костополі було побудовано шість трактирів і кілька нових будинків на березі річки Замчисько. Хоча кількість дворів постійних жителів за цей період збільшилася всього на десять, загальна чисельність костопільчан становила 248 осіб. З них 172 кріпаки, 4 шляхтичі, 36 міщан і 36 вільних поселенців. Основна маса людей жила в приземкуватих хатах з двома, що виходять на вулицю, віконцями і третім на запічній стороні. Будиночки мали солом'яні дахи і земляні або глиняні підлоги. Зовні стіни були побілені. В оселях були сіни, іноді комора. Приміщення освітлювалося в основному причепленим до стелі пристосуванням у вигляді конусоподібної мішковини, на яку в залізну решітку клали палаючу лучину. Крім сосни, яка була основним матеріалом для будівництва хат, використовували осику, іноді - тополі. Жителі носили полотняний одяг, основою якої були свити з сірого домотканого або чорного сукна. Для свят і відвідування церкви були вишиті сорочки. Щоденним взуттям були постолі, для свят деякі мали чоботи. Взимку носили кожух. На голові чоловіки носили смушкові шапки або картузи, жінки - хустки. Євреї ходили в незмінних капелюхах.

**Продовження публікації
уриwkів із книги читайте у
наступних номерах газети.**